

بسم الله الرحمن الرحيم

شرح دعای ابوحمزه ثمالی از آیت الله جوادی آملی دامت برکاته (قسمت پنجم)

إِعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيْمِ . بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ . اَلدُّعَاءُ تُرْتُّ الْمُؤْمِنُ . اَلدُّعَاءُ سِلَاحُ الْمُؤْمِنِ . اَلدُّعَاءُ مَخُّ الْعِبَادَةِ .

یکی از شرائط استجابات دعا که وجود مبارک امام سجاد سلام الله علیه در دعای ابوحمزه ثمالی به ما آموخت این است که انسان نعمت‌های الهی را تبیین کند. این در عین حال دعاست، درس دعا هم هست. دعاشناسی را با دعا به ما آموخت. معرفت حق را با دعا به ما آموخت. مسئله معاد را با دعا به ما آموخت. یک وقت انسان فقط دعا می‌کند. می‌گوید: خدایا! فلان بیماری‌ام را برطرف بکن! یک وقتی دعای مُعَلَّل دارد. این دعای مُعَلَّل، تعلیل دعاست. درس دعاست.

وجود مبارک امام سجاد عرض می‌کند: سوابق درخشانی که نسبت به من و دیگران داشتی و فضائل بی‌کران تا بی‌کرانی که داری، من را وادار می‌کند که از تو بخواهیم .

الهی اَبِیْتِنِیْ فِیْ نِعْمِکَ وَ اِحْسَانِکَ صَغِیْرًا وَ نَوَّهْتَ بِاَسْمِیْ کَبِیْرًا

خدایا! تاکنون که در کنار سفره نعمت و احسان تو به سر بردیم. از کودکی تاکنون، از نظر مسائل مادی و دنیائی ما را تأمین کردی. وقتی سالمند و بزرگ شدیم، ما را شهره روستایمان یا شهرمان یا استانمان، یا کشورمان، یا در یک منطقه وسیع‌تری، در یک قاره‌ای، مانند آن کردی. ما را مشهور کردی، خوش‌نام کردی، نام آور کردی. نام بردار کردی، و مانند آن. وعده‌های آخرت هم که از شما رسیده است.

یکی از شرائط استجابات دعا که وجود مبارک امام سجاد سلام الله علیه در دعای ابوحمزه ثمالی به ما آموخت این است که انسان نعمت‌های الهی را تبیین کند. این در عین حال دعاست، درس دعا هم هست. دعاشناسی را با دعا به ما آموخت.

پس بنابراین ما حدوثاً و بقاءً در کنار سفره تو نشستیم. ما عادت کردیم به این که ناز پروردهٔ تَعَمُّ تو باشیم. و عادت کردیم که با دست خالی بیائیم، با روی سیاه بیائیم، با روی سپید، دست پر برگردیم. عادت کردیم، تو ما را عادت دادی!

پروردگارا! من هم با معرفت آدم، هم با محبت آدم. معرفت من رهنمای من است، محبت من شفیع من. قبلاً عرض کردم: به غیر شفیع. الآن عرض می‌کنم: با شفیع آدم. تو را دوست دارم. برای این که خوب که بررسی کردم، دیدم که هیچ کس نبود که ما را از خردسالی به اینجا برساند. وقتی هم بزرگسال شدیم ما را مشهور کند، نام آور کند، محترم کند پیش مردم. حیثیت ما را حفظ بکند. الآن هم با معرفت آدم که راهنمای من است. هم با محبت آدم که شفیع من است. همانطوری که در مسئله توبه گفته شد: لَا شَفِیْعَ اَنْجَحُ مِنَ التَّوْبَةِ، اینجا هم می‌توان گفت:

لَا شَفِیْعَ اَنْجَحُ مِنَ الْمَحَبَّةِ . چیزی، شفیی بهتر از محبت نیست. البته محبت‌های بیرونی منطقه‌اش محفوظ است. اینها محبت‌های درونی است.

و عرض می‌کند:

وَ اَنَا وَاثِقٌ مِنْ دَلِیْلِیْ بِدَلَالَتِکَ وَ سَاکِنٌ مِنْ شَفِیْعِیْ اِلَیْ شَفَاعَتِکَ

من هم به این راهنما امیدوارم، هم به این شفیع. و غیر از این چیز نیاوردم. عمل صالحی، ترک گناهی، فعل ثوابی، اینها را نیاورده‌ام! فقط تو را می‌شناسم و دوست دارم، همین.

با زبانی تو را می‌خوانم که تبهکار است. با قلبی با تو مناجات می‌کنم که تیره است. قلب و قالب تیره است. ولی تو هم تیره را می‌پذیری، هم تبهکار را. چنین که تاکنون پذیرفتی. مگر ما تاکنون زبان بی‌گناه داشتیم؟ قلب سالم داشتیم؟ من از تو می‌ترسم، ولی به تو امیدوارم. در ترس و امید موخّدم. اگر گناهانم را می‌بینم، فَرَع می‌کنم، نه یأس دارم. و اگر کَرَم تو را می‌بینم، طمع دارم.

اگر ببخشی، بهترین بخشنده‌گانی. چون بدون مَنّت می‌بخشی. و اگر عذاب کنی، عادلانه عذاب کردی. پروردگارا! من با همه سوابق تباه و تیره و تاریک‌ام، دلیلی دارد که تو را می‌خوانم. بی‌حجّت نیست. اگر کسی بگوید: تو با زبان گناهکار، با قلب تیره به چه جهت خدا را می‌خوانی؟ عرض می‌کنم: روی کَرَم او. کریم کسی است که از گناهان ببخشد. من دلیلی دارم و با این دلیل خودم را قانع کردم که از تو مسئلت کنم.

حُجَّتِي يَا اللَّهُ فِي جُرْأَتِي عَلَى مَسْأَلَتِكَ مَعَ إِيثَانِي مَا تَكْرَهُ جُودُكَ وَ كَرَمُكَ وَ عِدَّتِي فِي سِدَّتِي مَعَ قَلَّةِ حَيَاتِي رَأْفَتُكَ وَ رَحْمَتُكَ

من بد حیا بودم. از تو خجالت نکشیدم. تو در سوره مبارکه علق، در طلّیعه بعثت فرمودی: اَلَمْ يَعْلَم بِأَنَّ اللَّهَ يَرَى. (۱) انسان خجالت نمی‌کشد در مشهد و محضر خدا گناه می‌کند؟ من اعتراف می‌کنم بد حیا بودم، کم حیا بودم. می‌دانستم تو مرا می‌بینی و در محضر و مشهد تو هستم. مع ذلک گناه کردم. اما برای این که می‌دانم تو می‌بخشی، از تو مسئلت می‌کنم. من بین این دو امر قرار گرفتم: هم عِدّه منی در شدّت، هم رَأْفَت و کرمّت مایه امید من است. لذا من با این دو دلیل به سمت تو آمدم. درود بر پیامبر و اولاد پیامبر بفرست و آن رَجاء و امید مرا آیس و ناامید نکن و محقّق بکن. ندای مرا بشنو ای کسی که بهترین مَدْعُوّی.

با زبانی تو را می‌خوانم که تبهکار است. با قلبی با تو مناجات می‌کنم که تیره است. قلب و قالب تیره است. ولی تو هم تیره را می‌پذیری، هم تبهکار را. چنین که تاکنون پذیرفتی. مگر ما تاکنون زبان بی‌گناه داشتیم؟ قلب سالم داشتیم؟ من از تو می‌ترسم، ولی به تو امیدوارم. در ترس و امید موخّدم.

يَا خَيْرَ مَنْ دَعَاهُ دَاعٍ وَ أَفْضَلَ مَنْ رَجَاهُ رَاجٍ عَظُمَ يَا سَيِّدِي أَمَلِي وَ سَاءَ عَمَلِي

عرض کرد: خدایا! عمل و آرزوی من زیاد است. عمل و کار من بسیار بد است. کار من بد است. اعمال من بد است، آمال من بزرگ. تو به مقدار آمال و آرزوی من به من ببخش. به مقدار اعمال من مرا مؤاخذه نکن. زیرا کَرَم و بزرگواری تو أَجَلَ از آن است که تبهکاران و مُذنبین را جزاء و کیفر بدهد. و حِلْم و بخشایش تو بزرگتر از آن است که مقصّرین را مُکافات کند. و کُفّ آنها کار کند. و من، یا سَيِّدِي من به فضل تو پناه برده‌ام.

"هَارِبٌ مِنْكَ إِلَيْكَ... این هَارِبٌ مِنْكَ إِلَيْكَ، إِنَّتَ الرَّاهِ أَعْلَمُ... أَنَّ الرَّاحِلَ إِلَيْكَ قَرِيبُ الْمَسَافَةِ، بِكَ عَرَفْتُكَ."

این جمله‌ها هم از بحث‌های محوری و کلیدی این جمله است که اَنَا هَارِبٌ مِنْكَ إِلَيْكَ از تو به سوی تو، این توحید ناب است. این هم در این جمله‌های دعا کم نیست که دو بار هَارِبٌ مِنْكَ إِلَيْكَ آمده است. نه هَارِبٌ مِنْ أَصْحَابِكَ إِلَى عَفْوِكَ. از تو به سوی تو آمدم. یعنی از جایی نبودم که به سوی تو بیایم. اگر می‌ترسم، از انتقام تو می‌ترسم. اگر امیدوارم، به لطف تو امیدوارم.

هَارِبٌ مِنْكَ إِلَيْكَ مَتَنَجِّزٌ مَا وَعَدْتَ مِنَ الصَّفْحِ عَمَّنْ أَحْسَنَ بِكَ ظَنًّا

تو به ما وعده دادی که نسبت به دیگر تبهکاران تنها صابر باشی، حلیم باشی، عَفُو باشی. بلکه صَفْح کنی. صَفْح جَمیل. نه تنها عفو کنی، بلکه صَفْح جَمیل کنی. یعنی صفحه خاطرات را وَرَق بزی. آن صفحه‌ای که اصلاً گناه در آن نوشته نشده، آن صفحه را به ما نشان بدهی. و اصلاً صرف نظر کنی که صَفْح بالاتر از عفو است. بنابراین این هم در عین حال که دعاست، آدب دعا،

درس دعا، راه دعا و تقویّت روحیه نیایش و دعا را وجود مبارک امام سجاد به ما آموخت. غرض آن است که با دعاء، درس دعا و علّت دعا تشریح می‌کند. امیدواریم ادعیه همه مستجاب باشد.

وَالسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ

پی نوشت ها :

۱- سوره علق / آیه ۱۴

منبع: پایگاه اطلاع رسانی موسسه تحقیقات و نشر معارف اهل بیت علیهم السلام و تبیان

#گروه_صهبای_رمضان

معاونت فرهنگی تربیتی مرکز آموزش های غیرحضوری

<http://vufarhangi.whc.ir>